

POWIATOWY
PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNY
DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE
na lata 2017-2020

Strzelce Opolskie, styczeń 2017r.

Spis treści:

I. Wstęp	3
II. Podstawa prawna.....	4
III. Cele i zawartość programu	5
IV. Partnerzy programu	7
V. Realizator	7
VI. Wymogi kadrowe	8
VII. Adresaci programu	8
VIII. Miejsce realizacji programu.....	9
IX. Sposób i formy realizacji programu	9
X. Źródła finansowania programu.....	10
XI. Monitoring i ewaluacja programu	11

I. Wstęp

Definicja prawna zjawiska przemocy w rodzinie została zawarta w art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015r. poz. 1390), która stanowi, że jest to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oprócz zdefiniowania pojęcia przemocy w rodzinie nakłada na organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, określając zakres pomocy udzielanej osobom doznającym przemocy oraz zadania w zakresie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Wiele podmiotów powołanych do pracy na rzecz osób uwikłanych w przemoc najczęściej zajmuje się niesieniem pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie lub też świadkom przemocy domowej. Kontakt ze sprawcą przemocy często ogranicza się do wizyt dzielnicowego lub rozmowy przedstawicieli zespołu interdyscyplinarnego ds. przemocy z osobą stosującą przemoc. Możliwość skorzystania przez sprawcę z pomocy psychologicznej, terapeutycznej lub udziału w programie korekcyjno – edukacyjnym nie jest powszechna.

Podjęcie pracy na rzecz osób stosujących przemoc jest trudnym zadaniem, wymagającym od osób niosących pomoc nie tylko wiedzy i umiejętności ale także predyspozycji i osobistej gotowości do takiego działania.

Program korekcyjno – edukacyjny jest formą oddziaływania na sprawców w celu nauczania ich samokontroli, kształtowania u nich postawy partnerstwa i szacunku wobec bliskich oraz odpowiedzialności za popełnione czyny przemocowe.

W wielu przypadkach przemoc związana jest z nietrzeźwością sprawców. I choć alkohol nie powinien być obarczany bezpośrednią i wyłączną odpowiedzialnością za przemoc, niemniej jednak osłabia on racjonalną kontrolę nad zachowaniem i nasila gotowość do reagowania złością. Istotną rolę w stosowaniu przemocy może też odegrać biologicznie zdeterminowana gwałtowność i intensywność reagowania emocjonalnego, która wymyka się spod kontroli, jednak nie usprawiedliwiają one sprawców i nie zdejmują z nich odpowiedzialności za krzywdzenie innych. Sprawcy przemocy na ogół starają się znajdować uzasadnienie dla aktów przemocy. Szczególnie dotyczy to negowania osobistej odpowiedzialności za wyrządzone szkody i obciążanie odpowiedzialnością ofiary. Jednak należy jednoznacznie zaznaczyć, że

odpowiedzialność za stosowanie przemocy leży po stronie osoby, która ją stosuje. Program korekcyjno – edukacyjny w swojej konstrukcji powinien zawierać tematykę specyficzną dla tej grupy odbiorców. Niejednokrotnie osoby stosujące przemoc w ogóle nie podejmują próby kontrolowania zachowań agresywnych a odpowiedzialność za ich występowanie przerzucają na ofiary. Znaczną rolę w stosowaniu przemocy mogą też odgrywać uwarunkowania biologicznie jak zdeterminowana gwałtowność intensywność reagowania emocjonalnego, które wymykają się spod kontroli. Powyższe jednak nie usprawiedliwia sprawców i nie znosi z nich odpowiedzialności za krzywdzenie innych.

Osoby stosujące przemoc z reguły starają się znajdować uzasadnienie, usprawiedliwienie dla aktów przemocy. Szczególnie dotyczy to zaprzeczenia własnej odpowiedzialności za wyrządzone szkody i obarczania odpowiedzialnością ofiary. Zachowanie osób stosujących przemoc dodatkowo bywa wspierane przez uwarunkowania kulturowe. Przez wieki bowiem przemoc w stosunku do kobiet i dzieci była akceptowana nie tylko obyczajowo ale i prawnie. Być może dlatego tak duże jest przyzwolenie społeczne na stosowanie przemocy w relacjach rodzinnych. Wobec tego, potrzebne są działania wzmacniające skuteczność ochrony ofiar przed sprawcami przemocy oraz działania powstrzymujące sprawców i prowadzące do zakończenia przemocy w rodzinie. Temu mają służyć programy korekcyjno-edukacyjne skierowane do osób stosujących przemoc. Należy podkreślić, że pełnią one rolę pomocniczą.

Powiatowy program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie na lata 2017-2020 został opracowany w celu zwiększenia skuteczności działań mających na celu minimalizowanie skutków zjawiska przemocy w rodzinie oraz wzbogacony został o doświadczenia z realizacji zajęć korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc realizowanych w poprzednich latach zarówno w warunkach wolnościowych jak i izolacyjnych.

II. Podstawa prawna.

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015r. poz. 1390),
2. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 lutego 2011 roku w sprawie standardów podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. 2011 nr 50 poz. 259).
3. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 –2020 przyjęty Uchwałą Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014r.

4. Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020 przyjętego Uchwałą nr XVI/159/16 Rady Powiatu Strzeleckiego z dnia 27 stycznia 2016r.

III. Cele i zawartość programu

Cel podstawowy ukierunkowany jest na rozpoznanie i zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc w rodzinie. Realizacja programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie jest elementem systemu na rzecz przeciwdziałania przemocy. Program ten skierowany jest do osób odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych i w warunkach wolnościowych. Zajęcia prowadzone są zgodnie z harmonogramem tematycznym przygotowanym przez realizatorów programu. Realizując program koncentrujemy się na rozumieniu przemocy jako zjawiska wyuczonego i wzmacnianego kulturowo. Przyjęto założenie, że poddając sprawcę odpowiednim oddziaływaniom można „oduczyć” go przemocy.

Podstawowym celem działań programowych jest pomoc osobom stosującym przemoc w rodzinie w zaprzestaniu stosowania przemocy poprzez edukację mającą na celu:

1. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie.
2. Zwiększenie skuteczności ochrony osoby doznającej przemocy w rodzinie.
3. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie
4. Uświadomienie sprawcy przemocy czym jest przemoc
5. Rozpoznawanie i zmianę zachowań typu przemocowego na rzecz partnerstwa.
6. Rozpoznawanie przez sprawcę przemocy sygnałów ostrzegawczych zapowiadających zachowanie przemocowe.
7. Opracowanie „planu bezpieczeństwa” zapobiegającemu użyciu siły i przemocy.
8. Nabycie nowych umiejętności służących rozwiązywaniu sporów w rodzinie bez użycia agresji.
9. Naukę umiejętności partnerskiego układania stosunków w rodzinie oraz uczenie się korzystania z pomocy innych.
10. Naukę konstruktywnego wyrażania uczuć.
11. Kształtowanie umiejętności wychowawczych bez użycia przemocy.
12. Trening umiejętności społecznych.
13. Realizację własnych potrzeb w sposób nie krzywdzący innych osób.

Program realizowany jest w formie:

1) Sesji indywidualnych -obejmujących szczegółową diagnozę stanu psychicznego, sytuacji prawnej i rodzinnej kandydata na uczestnika Programu, jak również zapoznanie go z celami i założeniami Programu.

2) Sesji grupowych - w ramach, których prowadzona jest właściwa praca korekcyjno-edukacyjna ze sprawcami przemocy opierająca się na:

a) edukacji -przekazywanie wiedzy odbywa się w sposób aktywizujący uczestników, między innymi przez prowadzenie otwartej dyskusji oraz odwoływanie się do indywidualnych doświadczeń,

b) pracy nad rozpoznawaniem i zmianą przekonań i postaw osobistych poprzez analizę sytuacji przedstawionych w Programie oraz swoich własnych sytuacji życiowych,

c) ćwiczeniach nowych konstruktywnych form myślenia i reagowania w grupie.

Program ma charakter edukacyjno-korekcyjny. W części edukacyjnej skoncentrowany jest na przekazaniu szeroko pojętej wiedzy na temat zjawiska przemocy, część korekcyjna ukierunkowana jest na zdobycie umiejętności niestosowania przemocy, trening umiejętności społecznych i asertywności oraz naukę konstruktywnego rozwiązywania sporów i korzystanie ze wsparcia społecznego.

Cele Programu będą realizowane podczas zajęć psychologicznych, edukacyjnych i socjalizacyjnych, ukierunkowanych na taką zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc, która zmniejszy ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększy ich zdolność do samokontroli agresywnych zachowań i do konstruktywnego współżycia w rodzinie. Należy jednak zaznaczyć, że realizując powyższy cel zastosowana będzie zasada ochrony bezpieczeństwa, autonomii i dobra osób krzywdzonych przez osobę stosującą przemoc – w żadnym przypadku program nie przewiduje i nie akceptuje sytuacji i zachowań, które mogłyby akceptować współodpowiedzialność osoby krzywdzonej za przemoc wobec niej stosowaną. Program nie stanowi formy osobistej psychoterapii sprawcy, a jedynie koryguje jego niepożądane i szkodliwe zachowanie i postawy.

Podstawowym warunkiem udziału w Programie jest przyznanie się uczestnika do stosowania przemocy. Każdy uczestnik podczas sesji indywidualnych (odbywają się na początku) zostaje zapoznany z celem i przebiegiem programu. Osoba prowadząca Program podczas sesji indywidualnych zapoznaje się szczegółowo z sytuacją rodzinną i prawną uczestnika. Przyjmujemy założenie, iż sprawca jest odpowiedzialny za czyny, których dokonuje i musi tą odpowiedzialność zaakceptować, nie jest jednak odpowiedzialny za normy, które zostały mu wpojone. Kolejnym niezbędnym elementem Programu jest przekazanie wiedzy na temat zjawiska przemocy (czym jest przemoc, jakie są jej rodzaje, formy

i dynamika). Materiał teoretyczny przekazywany jest uczestnikom w formie wykładów. W programie kładziony jest nacisk na pracę w grupach. W celu nabycia umiejętności konstruktywnego rozwiązywania sytuacji konfliktowych realizujemy ćwiczenia w parach oraz odgrywanie ról. Istotnym etapem pracy jest nauka rozpoznawania i nazywania uczuć oraz stanów emocjonalnych, oddzielenie złości jako naturalnej emocji od jej form zniekształconych typu sarkazm, mściwość, karanie.

Sesje końcowe poświęcone zostaną nauce nowych konstruktywnych zachowań będących alternatywą dla zachowań przemocowych. Służą temu wykłady oraz ćwiczenia poświęcone między innymi zachowaniom asertywnym, nowym sposobom rozwiązywania problemów, zasadom sprawiedliwej kłótni oraz nauce umiejętności prawidłowej komunikacji. Uczestnicy przechodzą trening umiejętności aktywnego słuchania, poznają podstawowe zasady negocjacji i zasady właściwego rozwiązywania sporów. Ważnym elementem na tym etapie pracy jest wskazanie uczestnikom możliwości korzystania ze wsparcia społecznego w celu zapobieżenia ich izolacji i wykluczenia.

IV. Partnerzy programu

Założenia programowe w skutecznym osiągnięciu założonych celów i rezultatów przewidują współpracę z wieloma instytucjami i organizacjami, którymi są:

- 1) gminne ośrodki pomocy społecznej,
- 2) Sąd Rejonowy w Strzelcach Op.
- 3) Kuratorzy Sądowi Sądu Rejonowego w Strzelcach Opolskich.
- 4) Prokuratura Rejonowa w Strzelcach Opolskich
- 5) policja,
- 6) organizacje pozarządowe,
- 7) gminne zespoły interdyscyplinarne,
- 8) Zakład Karny Nr 1 i Nr 2 w Strzelcach Opolskich,
- 9) rodziny uczestników programu.

V. Realizator:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Strzelcach Opolskich odpowiada za realizację Programu w zakresie administracyjno – finansowym oraz merytorycznym.

PCPR w Strzelcach Op. zleci realizację programu podmiotowi zewnętrznemu w drodze zapytania ofertowego w oparciu o prawo zamówień publicznych. Istnieje możliwość, aby podmiot zewnętrzny realizował program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych na podstawie autorskiego programu, dostosowanego do potrzeb adresatów.

VI. Wymogi kadrowe:

Zajęcia prowadzić będą osoby profesjonalnie przygotowane, posiadające kwalifikacje określone w Rozporządzeniu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. (Dz. U. 2011 nr 50 poz. 259) w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne.

W miarę możliwości będzie to kobieta i mężczyzna by ukazać w trakcie realizacji zajęć relację kobiety i mężczyzny opartej na wzajemnym szacunku, czystej komunikacji i partnerstwie.

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne prowadzone będą przez osoby, które:

1. ukończyły studia II stopnia na jednym z kierunków: psychologia, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej, albo na innym kierunku uzupełnionym studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, resocjalizacji;
2. posiadają zaświadczenie o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wymiarze co najmniej 100 godzin, w tym w wymiarze 50 godzin w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie;
3. mają udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

VII. Adresaci działań:

Wskazane oddziaływania są kierowane w szczególności do:

1. osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych, albo
2. osób, wobec, których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary, zobowiązując je do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym,
3. osób stosujących przemoc w rodzinie, które uczestniczą w terapii uzależnienia od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, dla których oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii,
4. osób, które w wyniku innych okoliczności zgłoszą się do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym.

Program realizowany jest w warunkach wolnościowych i izolacyjnych. Do udziału w programie w warunkach izolacyjnych przyjmowani są sprawcy przemocy w rodzinie

odbywający karę pozbawienia wolności za przestępstwa przeciwko rodzinie, w opiece lub inne przestępstwa z rozpoznaniem stosowania przemocy domowej, kierowani przez administrację jednostek penitencjarnych.

Natomiast w warunkach wolnościowych do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym mogą się zgłaszać te osoby osobiście lub też mogą być zgłaszane przez różne instytucje np. zespół interdyscyplinarny.

Warunkiem zakwalifikowania do programu jest przyznanie się sprawcy do stosowania przemocy w rodzinie oraz zawarcie kontraktu na zaprzestanie stosowania przemocy. W przypadku sprawców uzależnionych od alkoholu lub innych substancji odurzających, przed zakwalifikowaniem do udziału w programie, niezbędne jest ukończenie przez nich podstawowego programu terapii uzależnień oraz jej kontynuowanie równoległe z udziałem w programie.

Do programu nie przyjmuje się osób chorych psychicznie, nałogowych hazardzistów, osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków, którzy nie przeszli podstawowego cyklu terapii.

VIII. Miejsce realizacji:

W warunkach izolacyjnych zajęcia prowadzone będą w Zakładzie Karnym Nr 1 w Strzelcach Op. ul. Karola Miarki 1, Zakładzie Karnym Nr 2 w Strzelcach Op., ul. Świerczewskiego 2 w oparciu o podpisane porozumienia.

Natomiast w warunkach wolnościowych realizacja programu nastąpi w miejscu wskazanym przez realizatora.

IX. Sposób i formy realizacji

Zajęcia powinny być prowadzone w formie spotkań indywidualnych i sesji grupowych (w tym minimum 1 spotkanie indywidualne z każdym uczestnikiem programu). Zajęcia prowadzone będą w formie 60 godzin zegarowych zajęć grupowych i spotkania indywidualne, tzw. kwalifikacyjnych w wymiarze 1 do 2 godzin (w zależności od potrzeb indywidualnych kandydata). Szczegółowy harmonogram zajęć indywidualnych i grupowych zostanie uzgodniony z trenerami prowadzącymi program. Planuje się następujące etapy realizacji programu:

- 1) 1 spotkanie indywidualne po 1 lub 2 godziny zegarowe z każdym uczestnikiem programu,
- 2) 60 godzin zegarowych pracy grupowej 1 spotkanie grupowe w tygodniu po 4 godziny zegarowe każde, przez okres 15 tygodni, łącznie 60 godzin.

Udział w programie jest bezpłatny.

Przerwy pomiędzy zajęciami nie mogą być dłuższe niż 2 tygodnie (*dopuszcza się wyjątek od tej zasady w sytuacji wystąpienia dni świątecznych/ wolnych od pracy*).

W toku indywidualnych rozmów kwalifikujących do udziału w programie określa się motywację osób do wzięcia udziału w zajęciach, określony zostaje stopień krytycyzmu wobec własnych zachowań, historię stosowania agresji, przejawy, ewentualny związek stosowanej agresji z nadużywaniem substancji psychoaktywnych, szacuje się skutki tejże agresji, dotychczas podejmowane próby radzenia sobie z zachowaniami agresywnymi i skuteczność tych prób. Omawiane zostaną warunki wzięcia udziału w programie i sporządzony zostanie pisemny kontrakt na udział w programie, który zawierał będzie:

- 1) formalne wymogi systematycznej obecności na zajęciach,
- 2) zobowiązanie do powstrzymywania się od przemocowych zachowań w kontaktach z członkami rodziny i innymi ludźmi,
- 3) obowiązek bezpiecznego i zgodnego z zasadami współżycia społecznego i zachowania w trakcie uczestnictwa w zajęciach,

Wobec osób, których uczestnictwo w programie związane jest z decyzją sądu lub prokuratury stosuje się powiadomienie tych organów o:

- 1) przystąpieniu sprawcy przemocy do programu,
  - 2) każdej sytuacji uchylania się od udziału w programie,
  - 3) zakończeniu uczestnictwa w programie.
4. Każdy uczestnik programu zobowiązany jest do podpisywania list obecności.
5. Sytuacja rodzinna i zachowania uczestników programu będą monitorowane.

Formy pracy na zajęciach grupowych wykorzystywane podczas trwania programu to:

- miniwykłady (przekazane w dostępnym sposób, wzrost świadomości),
- projekcja filmów, (praca na przykładzie, wzrost świadomości),
- praca analityczna dotycząca własnych zachowań (wzrost samoświadomości, prowadząca do autorefleksji i zmiany postaw),
- praca warsztatowa (treningi i praktyczne ćwiczenie celem nabycia konkretnych umiejętności, postaw).

Za kryterium ukończenia programu przez uczestników przyjmuje się: frekwencję w zajęciach oraz aktywność.

X. Źródła finansowania:

Realizacja programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie należy do zadań administracji rządowej realizowanych przez powiat. Środki przeznaczone

na realizację programu zapewnia budżet państwa, który decyduje o wysokości przyznanych zasobów finansowych na ten cel.

Zgodnie z założeniami „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020”, koszt realizacji programu korekcyjno – edukacyjnego dla jednej osoby stosującej przemoc wynosi nie więcej niż 846 zł rocznie.

XI. Monitoring i ewaluacja

Przebieg i efekty oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie objęte są działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi prowadzonymi przez powiat lub podmioty, którym powiat zlecił realizację prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, polegają one na:

- przeprowadzeniu badania ankietowego wśród uczestników zakwalifikowanych do programu, dotyczącego postaw wobec przemocy, przed rozpoczęciem programu oraz po zakończeniu działań korekcyjno – edukacyjnych przez podmiot realizujący część szkoleniową,
- monitorowaniu sytuacji rodzin sprawców przemocy w rodzinie - informacje uzyskane z ośrodków pomocy społecznej właściwych ze względu na miejsce zamieszkania rodzin, dwukrotnie w ciągu roku, w odstępach sześciomiesięcznych, od zakończenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych.

Jeśli uczestnik programu, po jego ukończeniu, nadal odbywa karę pozbawienia wolności, podmiot prowadzący ewaluację występuje do zakładu karnego o informację na temat Programu, wykorzystując opinie psychologa i /lub wychowawcy, zawierające ocenę wpływu zajęć korekcyjno - edukacyjnych na postawę skazanego po zakończeniu programu.

Natomiast w warunkach wolnościowych podmiot prowadzący ewaluację występuje bezpośrednio do jego uczestników lub do podmiotu, który skierował go do uczestnictwa w niniejszym Programie.

Wyniki monitoringu i ewaluacji programu będą wykorzystywane do prac nad dalszym udoskonalaniem i upowszechnianiem metod oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec sprawców przemocy domowej.

